

Zastupljenost koncepta informacijske pismenosti u strateškim dokumentima sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj

Turk, Branka

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:183947>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Branka Turk

**Zastupljenost koncepta informacijske pismenosti u strateškim
dokumentima sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj**

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2015.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za kroatistiku

Branka Turk

Matični broj: 19180

Zastupljenost koncepta informacijske pismenosti u strateškim dokumentima
sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost - smjer knjižničarstvo

Mentor: prof.dr.sc Marina Biti

Komentor: prof. Dejana Golenko, viša knjižničarka

Rijeka, 2015

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Općenito o problemu.....	3
2. Informacijska pismenost kao fenomen.....	6
3. Informacijska pismenost na sveučilišnoj razini.....	10
3.1. Koncept informacijske pismenosti unutar strateških dokumenata sveučilišnih knjižnica.....	16
4. Istraživanje.....	17
4.1. Opis istraživačkog problema.....	18
4.2. Svrha i cilj istraživanja.....	18
4.3. Metodologija istraživanja.....	19
4.4. Metode u istraživanju.....	20
5. Rezultati.....	21
5.1. Strateški dokumenti.....	21
5.1.1. Sveučilišna knjižnica Rijeka.....	21
5.1.2. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek.....	23
5.1.3. Sveučilišna knjižnica u Splitu.....	26
5.1.4. Sveučilišna knjižnica u Puli.....	27
5.1.5. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu.....	28
5.2. Misija sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj.....	30
5.2.1. Misija Sveučilišne knjižnice u Rijeci.....	30
5.2.2. Misija Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek.....	31
5.2.3. Misija Sveučilišne knjižnice u Splitu.....	31
5.2.4. Misija Sveučilišne knjižnice u Puli.....	32
5.2.5. Misija Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.....	32
5.3. Vizija sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj.....	33
5.3.1. Vizija Sveučilišne knjižnice u Rijeci.....	34
5.3.2. Vizija Gradske i sveučilišne knjižnice u Osijeku.....	34

5.3.3. Vizija Sveučilišne knjižnice u Splitu.....	34
5.3.4. Vizija Sveučilišne knjižnice u Puli.....	35
5.3.5. Vizija Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.....	35
5.4. Statut sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj.....	36
5.4.1. Statut Sveučilišne knjižnice u Rijeci.....	37
5.4.2. Statut Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek.....	37
5.4.3. Statut Sveučilišne knjižnice u Splitu.....	38
5.4.4. Statut Sveučilišne knjižnice u Puli.....	38
5.4.5. Statut Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.....	39
6. Rasprava.....	41
7. Zaključak.....	43
8. Sažetak.....	45
9. Popis literature.....	46

1. Uvod

Zbog razvoja informacijsko-komunikacijske tehnologije pojavila se potreba za organiziranjem znanja te potreba za pronalaskom najboljeg načina kako bi se u mnoštvu informacijskih izvora tim izvorima upravljalo na što efikasniji način. Ubrzani razvoj ICT¹ tehnologije i promjene u visokoškolskom obrazovanju te bolonjski proces doveli su do različitih programa informacijskog opismenjavanja koji su postali neizostavni dio svake sveučilišne knjižnice, kojima studenti stječu potrebne kompetencije i vještine informacijske pismenosti.

Nalazimo se u razdoblju koje karakterizira znanje, školovanje, te upravljanje informacijama. Poznavanje informacijske pismenosti, danas, poprima posve drugačiju konotaciju. Ono predstavlja neizostavnu vještinu današnjeg studenta, ali i svakog pojedinca koji želi uspješno funkcionirati u društvu. Naime, u društvu znanja nemoguće je opstati bez poznavanja informacijske tehnologije, vrednovanja te korištenja informacija, što je uvjetovano poznavanjem informacijske pismenosti.

Standardi i uvjeti koji danas postoje uvjetuju studentu da posjeduje navedena znanja, da posjeduje sposobnosti učenja te da zna koristiti informaciju na način da i drugi ljudi mogu učiti od njega. Informacijska se pismenost s vremenom, razvojem tehnologija te promjenama samih izvora informacija, neprekidno mijenja. Obrazovanje za tu vrstu pismenosti potrebno je neprekidno i pravodobno prilagođavati novim standardima.

Stoga se je na početku rada potrebno kritički osvrnuti ponajprije na dosadašnja teorijska promišljanja o informacijskoj pismenosti kako bi na osnovu provedene usporedne analize strateških dokumenata sveučilišnih knjižnica mogli zaključivati o postignućima i o željenim iskoracima u području prilagodbe informacijske politike navedenih knjižnica. U radu se polazi od opće,

¹ ICT je akronim za Informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.

kvalitativne hipoteze kako pojam informacijska pismenost nije dovoljno prepoznat i uvršten u strateške dokumente navedenih knjižnica. Ujedno pretpostavljamo kako je važnost informacijske pismenosti prepoznata u navedenim knjižnicama, ali nije dovoljno formalizirana uloga iste u strateškim dokumentima promatranih knjižnica.

Cilj je rada istražiti zastupljenost koncepta informacijske pismenosti u strateškim dokumentima sveučilišnih knjižnica kako bi se otkrilo jesu li sveučilišne knjižnice u RH prepoznale važnost uvođenja koncepta informacijske pismenosti na formalnoj razini institucija. Pri tom je korištena kvalitativna metoda analize sadržaja strateških dokumenata (statut, misija, vizija) sveučilišnih knjižnica u Rijeci, Puli, Osijeku, Splitu te Zagrebu.

Tekst je organiziran u sedam cjelina. Nakon prvog uvodnoga dijela u kojemu se objašnjava terminologija koja se koristi, nastoje se utvrditi osnovni pojmovi i koncepti koji se susreću u teorijskim radovima o informacijskoj pismenosti, obrazovanju za informacijsku pismenost i ulozi sveučilišnih knjižnica u procesu informacijskog opismenjavanja. Nastoji se, nadalje, razjasniti teorijska stajališta koja promatraju informacijsku pismenost kao oblik podjele. U četvrtom dijelu rada predstavlja se metodologija koja se koristi u izradi ovoga diplomskog rada. Peti dio analizira strateške dokumente sveučilišnih knjižnica, pri tome se posebna pažnja upućuje na prikazivanje uloge strateških dokumenata u kreiranju informacijske politike pojedinih knjižnica.

U završnom dijelu rada izvedeni su zaključci o mogućnostima kvalitetnije integracije pojma informacijske pismenosti s ciljem povećanja kvalitete usluge koju svojim korisnicima pružaju sveučilišne knjižnice.

1.1. Općenito o problemu

Povijesno gledano biti pismen ovisilo je o kontekstu vremenskog razdoblja koji se promatra. Pismenima su se smatrali oni koji su se znali potpisati, oni koji nisu, u te svrhe koristili su se otiskom palca koji je služio kao svojevrsna identifikacija. Danas to zvuči kao priča iz pradavnih vremena, no opće poznata činjenica je da još uvijek u svijetu postoji visok broj nepismenih (više žena, nego muškaraca), osobito u zemljama u razvoju. Dakle pismenost nam može poslužiti i kao pokazatelj razvijenosti određene zemlje.

Još 1974. godine Zurkowski je postavio termin "informacijski pismene" osobe i opisao ih kao ljude koji su izvježbani u primjeni informacijskih izvora na njihov posao. Govorio je i o temeljnim kompetencijama koje su potrebne suvremenom čovjeku prilikom rješavanja svakodnevnih problema i zadataka na radnom mjestu u Sjedinjenim Američkim Državama.² Više od desetak godina kasnije, točnije 1989. godine American Library Association (ALA) daje definiciju: "informacijska pismenost je skup sposobnosti: prepoznavanja informacijske potrebe i njezin pronalazak, evaluacija i učinkovita uporaba potrebne informacije. ALA je uvidjela informacijsku pismenost kao alat, kako za akademsko tako i za društveno osposobljavanje."³

Proces globalizacije, kao posljedica kapitalističkog društva, ulazi u sve pore današnjeg društva, postavlja sve veće zahtjeve i širi konkurenciju u kojoj će se snalaziti samo oni koji su spremni na permanentni osobni i profesionalni razvoj kroz proces cjeloživotnog obrazovanja. ALA ističe kako su informacijski pismeni oni ljudi koji znaju kako učiti jer poznaju principe po kojima su informacije i znanje organizirani. Na globalnoj razini prisutan je problem nerazumijevanja i nedovoljne uporabe informacija korištenjem suvremenih tehnologija.

² Usp. Zurkowski, Paul G. The Information Service Environment: Relationships and Priorities. National Commission on Libraries and Information Science, 1974.

³ Information Literacy Competency Standards for Higher Education. ALA. URL: <http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org/acrl/files/content/standards/standards.pdf> (2015-02-25)

Europska unija nastoji različitim akcijskim planovima izgraditi europsko informacijsko društvo. Jednim od najvažnijih dokumenata Europske unije u pogledu težnje za uspostavljanjem informacijskog društva smatra se “Lisabonska deklaracija”. U njemu se sve države članice pozivaju na osuvremenjivanje obrazovnih sustava uz pomoć informacijsko-komunikacijskih tehnologija.⁴

Kako se Republika Hrvatska željela što više približiti europskoj infrastrukturi 2001. godine potpisuje Bolonjsku deklaraciju koja se odnosi na uspostavu europskog prostora visokog obrazovanja. Na sveučilištima u Republici Hrvatskoj provodi se bolonjski proces koji ističe važnost cjeloživotnog obrazovanja. Hrvatska također donosi i Akcijski plan 2006.-2010. pod nazivom „Znanstvena i tehnološka politika Republike Hrvatske“ radi daljnjeg određivanja prioriteta.⁵ Za Hrvatsku su najperspektivniji oni prioriteti koji omogućuju globalizaciju znanja, znanstvene propulcije i gospodarske učinkovitosti utemeljene na vrijednostima humanog društva te oni koji neposredno podupiru brzi razvoj temeljnih gospodarskih grana. Kao jedan od tzv. dugoročnih prioriteta navodi se ulaganje u razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija.⁶

Sve navedeno daje nam naslutiti kako dolaze bolji dani, sveučilišne knjižnice imaju bitnu ulogu u promicanju koncepta informacijske pismenosti, ali brojni autori ističu kako još uvijek ne postoji dovoljna osviještenost i angažiranost knjižničara u visokoškolskim ustanovama o važnostima provođenja i formalnog uvođenja programa informacijske pismenosti, no to se u praksi sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj dovoljno ne uočava. Nedostatak novaca, nekvalitetna i zastarjela oprema kao i nemotivirano i needucirano

⁴EUR-Lex. URL: <http://eur-lex.europa.eu/> (2015-09-08)

⁵ Vlada Republike Hrvatske. URL: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/Arhiva//1%20-%20157.pdf> (2015-08-18)

⁶ Isto.

osoblje okreće studente od sveučilišnih knjižnica i korištenja čitaonice. Upravo visokoškolske knjižnice trebaju iskoristiti prigodu provedbe programa koji pripremaju pojedince za cjeloživotno učenje. Također, bitno je i da sveučilišna zajednica shvati važnost informacijske pismenosti u kontekstu visokoškolskog obrazovanja, posebice u visokoškolskom kurikulumu, te stvori uvjete za odobravanje, ali i poticanje takvih programa.⁷ Navedeno je bilo povod za pisanje ovog rada. Sveučilišne knjižnice mogu odigrati važnu ulogu u sprječavanju navedene digitalne podjele, no najprije moraju i same biti svjesne važnosti svoje uloge i pozicionirati se kao mjesto u kojem će studenti rado dolaziti i provoditi vrijeme učeći i istražujući. Jedan od načina lakšeg provođenja programa je uvrstiti te iste programe u strateške dokumente sveučilišnih knjižnica te na taj način naglasiti neospornu važnost informacijske pismenosti. Sveučilišne knjižnice u Hrvatskoj rade na rješavanju tog problema uvodeći koncept informacijske pismenosti, ali još uvijek se nisu nametnule dovoljno budući da još postoji nedovoljna osviještenost nastavnog osoblja o važnosti uključivanja koncepta informacijske pismenosti na visokoškolske institucije i provođenja programa informacijske pismenosti. Informacijska opismenjenost ne može biti rezultat jednog predmeta ili kolegija, a za njeno usvajanje ključna je suradnja svih sudionika u procesu učenja, ponajviše predmetnih nastavnika i informacijskih stručnjaka/knjižničara.⁸ Ovim radom predstaviti će se mogući pristupni model za optimalno svladavanje uočenih problema.⁹

⁷ Rubinić, Dora; Stričević, Ivanka. Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjavanja studenata: istraživanje programa sveučilišne knjižnice sveučilišta Karl-Franzes Graz. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 4(2011). Str. 41.

⁸ Lasić-Lazić, Jadranka Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju. // Medijska istraživanja 18, 1(2012). Str.129.

⁹ Usp. Rubinić, Dora; Stričević, Ivanka; Juric, Mate. Information Literacy Course – The Perception of Students and Professors: University of Zadar Case // Worldwide Commonalities and Challenges in Information Literacy Research and Practice: European Conference on Information Literacy, ECIL 2013 Istanbul, Turkey, October 22-25, 2013, Revised Selected Papers / editors Kurbanoglu, Serap ; Grassian, Esther ; Mizrachi, Diane ; Catts, Ralph ; Špiranec, Sonja. Cham, Heidelberg, New York, Dordrecht, London : Springer International Publishing, 2013. Str. 532.

2. Informacijska pismenost kao fenomen

Pismenost više ne podrazumijeva samo sposobnost čitanja i pisanja. U 21. stoljeću definicija pismenosti se mijenja u skladu s tehnološkim razvojem društva. Danas podrazumijeva i sposobnost služenja s informacijskom tehnologijom, kao i sposobnost pretraživanja, pronalaženja, vrednovanja i upotrebe informacija. Razvija se i novi pojam informacijske pismenosti, kao sposobnost prepoznavanja potrebe za informacijom i sposobnost lociranja, evaluiranja i učinkovitog korištenja potrebnih informacija. Mijenjaju se i ciljevi pismenosti; ona sada ima cilj odgoja i obrazovanja cijele osobe, stvaranje temelja za cjeloživotno učenje i razvitak sposobnosti pojedinca u svim osobnim i profesionalnim zahtjevima.

Da bi se to postiglo treba započeti s opismenjavanjem onih za koje se misli da bi mogli najviše pridonijeti, studenata. Treba ih naučiti kako učinkovito koristiti računalo i njegove programe. Tri su ključna elementa informacijske pismenosti¹⁰:

- Spajanje sa svijetom informacija: razumijevanje stvarnih potreba; identifikacija, definiranje i rješavanje istih; planiranje i razvoj pretraživačkih strategija; razumijevanje strukture informacija i upravljanje informacijskom tehnologijom i samim informacijskim objektima, u bilo kojem obliku oni bili
- Interakcija sa svijetom informacija: poznavanje pokazatelja kvalitete i relevantnosti informacija i izvor; rješavanje problema pretrpanosti informacijama; filtriranje nepotrebnih informacija, analiziranje prikupljenih informacija; pouzdan, etički i metodički rad s informacijama i usmjerenost prema cilju

¹⁰ Usp. Todd, Ross. Information Literacy in Electronic Environment: Fantasies, Facts and Futures. URL: <http://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1517&context=iatul> (2015-01-15)

- Korištenje svijeta informacija: odabiranje smjera razvoje, aktivnost na putu do željenog cilja, primjena informacija na rješavanje pitanja, pronalaženje pomoći, stvaranje informacijskog proizvoda i razvoj novih aplikacija.¹¹

Razvoj i primjena novih tehnologija utječe i na promjene u učenju. Informacija nije više isključivo tekstualna, već se može pronaći na više različitih medija i u različitim oblicima. Također s porastom broja izvora informacija, raste i potreba za njihovim razlikovanjem i evaluacijom, pošto svi izvori nisu jednako relevantni i jednako vrijedni. Potrebno je razviti neke nove sposobnosti u pronalaženju informacija kao i nove strategije učenja. Potrebno je evaluirati pronađene informacije kao i otkriti motive i skrivene poruke iza informacija koje smo pronašli. Dolazi do promjena u samom učenju; napušta se tradicionalno učenje, kao npr. memoriziranje određenog teksta ili informacije. Stvara se potreba za kritičkim razmišljanjem. Promjene su i u samoj strukturi informacija, više se ne može po samoj anatomiji djela suditi o njemu po principu pjesma je pjesma, književnost je književnost ili jednadžba je jednadžba. Pošto danas svi sudjeluju u stvaranju, oblikovanju, preoblikovanju, prenošenju i upravljanju informacija u digitalnom svijetu, svijetu poveznica i hiperveza; informacije gube tradicionalnu strukturu, kao i hijerarhiju.¹²

U savladavanju informacijske pismenosti javlja se potreba poznavanja računalne tehnologije. Danas brojni izvori na internetu mogu predstavljati jednako relevantne izvore kao i one u tiskanom ili nekom drugom obliku. Internet je postao moćna figura današnjice i nepoznavanje korištenja upravo tog segmenta predstavlja problem. Osposobiti nekoga kako biti informacijski pismen jednostavno nije moguće bez upoznavanja i s računalnom tehnologijom današnjice.

¹¹ Usp. Todd, Ross. Information Literacy in Electronic Environment: Fantasies, Facts and Futures. URL: <http://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1517&context=iatul> (2015-01-15).

¹² Usp. Neuman, Delia. Information Literacy for Learners. // European conference on Information Literacy, ECIL 2013 Istanbul, October 2013. str. 112. – 113.

Pojavom računala i razvojem tehnologije, širenjem globalne mreže interneta, informacije postaju dostupnije i brže se razmjenjuju što utječe na socijalnu i ekonomsku sliku društva koje se preobražava u informacijsko društvo. Bitni čimbenici koji utječu na stupanj razvoja informacijskog društva su: tehnologija (računala, softveri, razne aplikacije), infrastruktura (širokopojasni pristup internetu putem bakrenih ili optičkih vodova radi velike brzine prijenosa podataka, umreženost računala), politika (ulaganje u projekte i razvoj akademske zajednice, osiguravanje dostupnosti baza podataka koje se naplaćuju, izrada propisa i zakona koji se tiču prava pristupa informacijama, razvoja konkurencije na telekomunikacijskom tržištu) i informacijska pismenost društva (znanje i vješte potrebne za efikasno korištenje informacija). Tu dolazi do izražaja nejednakost povijesnog nasljeđa u okviru ekonomskog, političkog te s time i društvenog aspekta pojedinih regija i država.

Sve više shvaćamo da je upravo obrazovanje jedan od glavnih čimbenika da se društvo razvija, da se prilagodi promjenama koje nosi današnje informacijsko doba, te da ih usvoji. Danas se posebno naglašava i javlja potreba za novim modelom učenja, koje se temelji na informacijskim resursima. Bitno je koristiti se istovremeno i informacijskim i komunikacijskim tehnologijama, kako bi se čovjek mogao bolje razvijati. Jednako je važno da ljudi, pa i sami nastavnici koji su uključeni u program obrazovanja, razlikuju informatičku od informacijske pismenosti, da posjeduju znanja o tome te da ih mogu bez problema prenositi i interpretirati studentima.¹³

Možemo razlikovati tradicionalno i suvremeno obrazovanje. Tradicionalno obrazovanje temelji se na obrazovnoj paradigmi, a zove se model reprodukcije znanja koji polazi od pretpostavke o znanju kao cilju koji treba postići i suvremeno obrazovanje gdje je potrebno učiniti pomak od modela reprodukcije znanja prema modelu izgradnje znanja. Kako bi svaki pojedinac

¹³ Usp. Bruce, Christine Susan. Information Literacy Research and Practice: An Experiential Perspective. // European conference on Information Literacy, ECIL 2013 Istanbul, October 2013. str. 12. – 14.

napredovao (student, učenik) i naučio malo više od onoga što mu se predaje na satu, važno je da bude informacijski pismen. Što znači da trebaju znati kako samostalno učiti, pretraživati, istraživati, zaključivati.¹⁴

Glavni je predmet da se upravo studenti obrazuju za buduće akademske građane, pa ih treba naučiti kako. Jedan od načina za razvijanje, ali i za utvrđivanje stupnja informacijske pismenosti studenata jest i izrada seminarskih radova. Seminari služe za nadgledanje i provjeru studentova znanja u pronalaženju informacije, njihovoj analizi i vrednovanju te objedinjavanju i objavljivanju kao cjelovitih radova. Za to se kao izvor informacija ne uzimaju samo knjige i korist klasična literatura predviđena za to, već se danas informacije pronalaze na internetu i to samo jednim pravim upitom i klikom miša. Stoga studente treba na sve upućivati i dati im do znanja gdje sve mogu pronaći relevantnu informaciju.

U vremenu u kojem živimo neprestano se pojavljuju novi izazovi: kako za učenje, tako i za obrazovanje i za pismenost. Sve ovo što se u velikom mahu događa, mijenja, inovatizira možemo jednom riječju nazvati: multipismenošću. Multipismenost prelazi ograničenje tradicionalnih pristupa. Pismenost se mijenja, jer se mijenjaju i zahtjevi života, do promjena dolazi iz generacije u generaciju. Sve se mijenja kultura, informatička kultura, pismenost, spoznaje ...

Pismenost nije samo znanje čitanja i pisanja, već označava sposobnost pojedinca i njegovo djelovanje u vanjskom svijetu. Stoga se treba što brže prilagoditi promjenama koje nosi 21. stoljeće.¹⁵

¹⁴ Usp. Hoić – Božić, Nataša. Razvoj informacijske pismenosti studenata kroz pisanje seminarskih radova. // Edupoint 3 (2003). URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/2.html> (2015-08-15)

¹⁵ Isto. str. 16.

3. Informacijska pismenost na sveučilišnoj razini

Razvoj informacijske i komunikacijske tehnologije prati brzi razvoj i širenje informacija. ICT potiče kreiranje ekonomskih i socijalnih mreža pojedinaca i zajednica te nudi mogućnost efikasnog pristupa informacijama, edukacijskim uslugama i time omogućuje da ljudi im pristupaju iz svojih zajednica jer idealan je za promoviranje poslovnog plana na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini.

Knjižičari u visokoškolskom obrazovanju igraju važnu ulogu u poticanju obrazovanja za informacijsku pismenost kako bi se olakšala komunikacija, kako među nastavnim osobljem tako i među studentima. Ujedno, informacijski pismene osobe stekle su informacijske kompetencije i vještine koje će im biti od izuzetne važnosti ne samo u obrazovnom procesu nego i u daljnjem privatnom i poslovnom životu.¹⁶ Educirati ih korak po korak kako bi došli do onog što ih zanima (isto kao i kada su si izabirali što žele studirati, koju srednju školu žele pohađati i sl.). Ovo bi bila samo osnova koju bi svi trebali barem površno poznavati, a ono što bi proizlazilo iz toga i koliko, ovisi upravo o samom pojedincu.

Iako se studenti danas, barem velika većina, zna koristiti računalom i na neki se način osjećaju sigurno korištenjem računala u traženju informacija na internetu, upravo im to ponekad zna predstavljati problem jer se u potrazi za informacijama često okreću jednostavnijem načinu. Traženje informacija putem pretraživača poput *Googla*, *Yahooa* i sličnih tražilica predstavlja lakši i dostupniji način pribavljanja tražene informacije. Studenti, iako tehnologijski

¹⁶ Usp. Alexandria Proclamation on Information Literacy and Lifelong learning. The final report of the High-Level Colloquium on Information Literacy and Lifelong Learning, held at the Bibliotheca Alexandrina, Alexandria, Egypt, 6-9 November 2005. URL: <http://archive.ifla.org/III/wsis/info-lit-for-all.htm> (2015-08-15)

snalažljivi, moraju biti svjesni kako ipak nisu potpuno informacijski pismeni, poznavajući samo korištenje računala.¹⁷

U svom radu upravo o tome progovaraju Skinner, Shepherd i Fernekes.¹⁸ Ističu kako studenti žele pronaći informaciju brzo, poželjno u prvom traženju, bez čitanja mnogo uputa, bez donošenja odluke koji izvor trebaju konzumirati. Knjižničari svjesni problema koliko su pretraživači poput *Googla*, *Yahooa* i sl. primamljiviji, zbog svoje jednostavnosti, nasuprot kompliciranim mehanizmima za pretraživanje u bazama podataka, pokušavaju upozoriti kada koristiti jednostavne pretraživače, kada baze podataka, a kada znanstvene publikacije. Nadalje, smatraju kako je njihova uloga, te uloga "sveučilišne učionice" naučiti studente vrednovati kvalitetu izvora, kao i dobivenu informaciju, bila ona sa mreže ili iz knjižnice.

Dakako, pojavljuje se problem stalnog napretka i modernizacije tehnologije. Tu je utrku uistinu ponekad teško pratiti pogotovo sa gledišta onoga koji podučava. Zbog učestalih promjene stavova prilikom preuzimanja odgovornosti o podučavanju informacijske pismenosti, knjižnice i fakulteti, studente često dovode u situaciju da ne znaju gdje trebaju potražiti savjet. Studenti, također, često ne vide ili ne vjeruju kako trebaju pomoć. Mnogi su članovi sveučilišta prezauzeti i opterećeni svojim programima te nisu u mogućnosti pratiti nova izdanja i obavijesti o novim informacijskim izvorima koje pružaju knjižnice u njihovim ustanovama.

Polako se uviđa kolika je ustvari potreba suradnje između knjižničara i nastavnog osoblja na sveučilištima. Preopterećeni studijski programi koje nastavno osoblje mora ispuniti uistinu ponekad ne ostavljaju prostora za preuzimanje uloge informacijskog opismenjavanja studenata. U tim bi

¹⁷ Usp. Williams, Peter; Rowlands, Ian. *Information Behaviour of the Researcher of the Future*; Work Package II: The Literature on Young People and Their Information Behaviour. London : CIBER, 2007. UCL. URL: http://late-dpedago.urv.cat/site_media/papers/425.pdf (2015-08-18)

¹⁸ Usp. Fernekes, W. Robert; Skinner, Debra; Gaither Shepherd, S. Sonya. *Library tools for connecting with the curriculum. // Association of small computer users in education: proceedings / ASCUE Conference 6-10 June 2004. Myrtle Beach (South Carolina), 2004. Str. 87. URL: <http://eric.ed.gov/?id=ED490104> (2015-01-15)*

slučajevima sveučilišne knjižnice trebale priskočiti u pomoć. One bi trebala poznavati nastavne programe koji se obrađuju te po tome prilagoditi svoje programe kako bi informacijsko opismenjavanje studenata bilo što efikasnije.¹⁹ S ciljem povećanja efikasnosti informacijskog opismenjavanja studenata knjižničari bi trebali aktivno sudjelovati na sastancima odsjeka kako bi na taj način pomogli nastavnom osoblju u kreiranju zadataka za studente koji obuhvaćaju istraživanja u knjižnicama. Na taj način bi se povećala angažiranost studenata, ali bi se i ostavio prostor za interakciju knjižničara sa studentima.²⁰ Kao što je ranije spomenuto, stalni rast tehnologije i sve veća količina dostupnih informacija obvezuje nastavnike da se pravodobno informiraju i educiraju, kako bi na adekvatan način stečeno znanje prenosili studentima. Postoje jednako tako programi koji omogućavaju 50 minutno predstavljanje tečaja informacijskog opismenjavanja.²¹

Ova vrsta podučavanja podrazumijeva stalno praćenje razvitka i promjene tehnologije. Kako se tehnologija mijenja, jednako tako mijenjaju se i programi, a pristup informacijama je donekle pojednostavljen. Sve se više znanja prenosi u online izdanja. Do informacija se može doći klikajući tek nekoliko puta mišem. Takvo je trenutno stanje također potrebno prikazati i približiti studentima, no svakako ih se treba podsjećati na relevantnost svakog izvora. Potrebno je stvarati zadatke te omogućiti im istraživanja za rješavanje studentskih obveza i zadataka i u ovakvom digitalnom okruženju.

Knjižničari i nastavno osoblje bi trebali surađivati i nastojati odrediti dostupne izvore, te znati kako ih najbolje povezati s njima, bilo da oni predstavljaju mrežne stranice, programski alat poput WebCT-a, A-Z popise časopisa, knjižnični katalog ili on line baze podataka. Upućujući studente na ove relevantne izvore, nastavno osoblje im osigurava pouzdane i korektne informacije. Osobe koje se bave organizacijom znanja ili surađuju na tom

¹⁹ Rubinić, Dora. Stričević, Ivanka. Nav. djelo. Str. 530.

²⁰ Fernekes, W. Robert; Skinner, Debra; Gaither Shepherd, S. Sonya. Nav. djelo. Str. 87.

²¹ Isto. Str. 89.

području trebaju imati na umu kako će pojednostavljeno pretraživanje omogućiti korisnicima efikasnije korištenje. Kreiranje tutorijala i uputa za njihovo korištenje predstavlja također indirektno informacijsko opismenjavanje korisnika. Ujedno je potrebno educirati studente za formuliranje upita za pretraživanje, pronalazak relevantnih informacija, vrednovanje informacijskih izvora te etičko korištenje informacija.²²

„Ono što informacijsku pismenost razlikuje jest jači obrazovni angažman knjižničara koji uz podučavanje o pronalaženju i korištenju informacija zahvaćaju cjelovito istraživačko okruženje progovarajući i o ekonomskim i legalnim aspektima informacija, mehanizmima njihove proizvodnje i dinamici organizacije uz osvrt na širu disciplinu.“²³

Većina autora ističe kako je informacijsko opismenjavanje studenata nemoguće bez integracije u kurikulum.²⁴ Pritom je bitno jasno istaknuti ulogu sveučilišnih knjižnica koje bi mogle biti svojevrсни poligon za provođenje informacijskog opismenjavanja studenata. Knjižnice raspolažu s velikim fondovima koji lako mogu zbuniti i obeshrabriti korisnika, no educiran i informacijski pismen korisnik lako može prepoznati sve prednosti i mogućnosti koje mu knjižnica pruža. Veliku ulogu u tom procesu trebale bi imati visokoškolske ustanove koje bi poticale svoje studente na korištenje svih materijala koje pružaju sveučilišne knjižnice. Pretpostavka je kako će navike stečene na fakultetu studenti nastaviti prakticirati i u svom daljnjem životu i obrazovanju.

Kako bi stekli potrebne informacijske kompetencije i vještine potrebno je osigurati uvjete. Uvijek je najvažnije osigurati slobodan i neometan pristup informacijama. Ukidanjem barijera pri slobodi pristupa, uklanjaju se i barijere

²² Usp. Rubinić, Dora. Stričević, Ivanka. Nav. djelo. Str. 530.

²³ Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008. Str. 99.

²⁴ *Australian and New Zealand Information Literacy Framework : principles, standards and practice. Second edition.* // Editor Alan Bundy. Adelaide : Australian and New Zealand Institute for Information Literacy, 2004.

pri postizanju cilja koji je za sve isti, učiti cijeli život, prikupljati, spremati, proširivati i širiti dalje te informacije. Svatko tko svoje osobne ciljeve na području obrazovanja usporedi i izjednači s ciljevima knjižnice, postigao je razinu koja mu omogućuje cjeloživotno učenje.

„Cjeloživotno učenje definira se kao aktivnost učenja tijekom života s ciljem unapređenja znanja, vještina i sposobnosti unutar osobne građanske, društvene i poslovne perspektive.“²⁵

Prikupljanjem i čuvanjem nama relevantnih informacija gradimo sebe i na određeni način nikada ne starimo, nego idemo u korak s vremenom, bez obzira na količinu prikupljenih informacija. Svatko treba imati prava na jednake uvjete i prava bez obzira na dobnu, spolnu strukturu, nacionalnu, religijsku, etničku pripadnost, te je na pojedincu da izabere što želi, biti pismen ili ostati nepismen? Naš se svijet mijenja jako brzo i taj ubrzani razvoj tehnologije zahtijeva unapređivanje same vještine čitanja. Sama pismenost razvila se u nešto što nije samo čitanje i pisanje. Nepismenost su u SAD-u definirali kao „*choice not to practice literacy skills*“ (izbor ne prakticiranja vještina pismenosti).²⁶ Čovjek ima pravo pri izboru hoće li učiti cijeli život, ili ne. Pojedinaac ne treba biti prepušten sam sebi u cijelom tom procesu, nego određene ustanove, prvenstveno knjižnice, trebaju biti glavni motivatori, pokretači i izvor informacija za osobu koja se odlučila za obrazovanje.

Sveučilišne knjižnice i informacijska pismenost imaju značajnu ulogu u cjeloživotnom učenju, osobnost se definira cijeli život, a najviše se oblikuje kroz osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje, gdje je moguće opredijeliti se na koji način se prihvaćaju pružene mogućnosti. Borba protiv nihilističkog stava većine tinejdžera lako može postati pobjeda, ako se koriste prave metode. Potrebno je osigurati valjanu infrastrukturu, te kroz tu infrastrukturu stvoriti

²⁵ Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Nav. djelo. Str. 13.

²⁶ Isto.

uvjete za programe kojima ćemo osigurati stjecanje znanja i vještina koje će poticati, promicati i pomagati proces cjeloživotnog učenja.

Čimbenici cjeloživotnog učenja, a time i obrazovanja odraslih, su ponajprije tržište, tj. potreba za pojedinim zanimanjima, politika jednakosti pod kojom podrazumijevamo tezu da svi imaju pravo na obrazovanje bez ikakve rasne, spolne i dobne diskriminacije te kulturni identitet kao preduvjet područja daljnjeg obrazovanja, društvena kohezija te samoispunjenje. Ono što motivira pojedinca za daljnjim obrazovanjem može biti socijalni kontakt, profesionalno napredovanje, očekivanja drugih i naravno osobno zadovoljstvo. Isto tako mišljenje o vlastitoj nesposobnosti, nepovoljne životne okolnosti i kontekst učenja u školi je ono što može negativno utjecati na opredjeljenje za neki oblik obrazovanja.

Jedna od bitnih zadaća je i potaknuti korisnike/studente da koriste svoje znanje, svoju pismenost, da ne čitaju i uče samo ono što moraju i ništa više, da ne pišu samo ono što im je naloženo da pišu, nego da kroz suradnju sa sveučilišnim knjižnicama, nastavnim osobljem pa i sa samim roditeljima, proširuju svoje horizonte i shvate profitabilnost učenja. „Izraz cjeloživotno učenje ne podrazumijeva samo formalno obrazovanje, već isto tako uključuje znatiželju, želju, razvoj interesa i hobija pojedinaca te motivaciju i osobne napore koje ulaže“. ²⁷ Čovjek je po prirodi znatiželjno biće i nagon za usavršavanjem i konstantnim unapređivanjem glavni je pokretač njegovih aktivnosti usmjerenih k postizanju konačne intelektualne satisfakcije. Želja koja se pri tom procesu javlja je ona istinska i rođenjem usađena, a ulogu da tu želju prepoznaju, pronađu i ostvare igraju obrazovno – odgojne ustanove.

Potreba za cjeloživotnim obrazovanjem danas se prepoznaje u sveučilišnim knjižnicama u sve više zemalja te se pronalaze različite mogućnosti

²⁷ Usp. Scrivener Agee, Anne; Gibson, Craig. Justify our love: Information Literacy, Student Learning and the Role of Assessment in Higher education. 1999. URL: https://kb.osu.edu/dspace/bitstream/handle/1811/53689/GibsonC_ACRLInstructionThinkTank_1999.pdf?sequence=1 (2015-01-21)

kojima bi se riješili problemi ljudi s nižim stupnjem obrazovanja, te izjednačile velike obrazovne razlike među ljudima. Stoga, sveučilišne knjižnice dio svojih aktivnosti usmjeravaju na informacijsko opismenjavanje organizirajući i obavljajući edukaciju korisnika i knjižničara.²⁸

3.1. Koncept informacijske pismenosti unutar strateških dokumenata sveučilišnih knjižnica

Postoji stvarna i opravdana potreba za uvrštavanjem i naglašavanjem važnosti informacijske pismenosti u strateškim dokumentima sveučilišnih knjižnica jer njihovim formalnim uključivanjem u strateške dokumente institucije zaista i moraju provoditi programe informacijskog opismenjavanja.

Važnost djelovanja pojedine institucije prikazana je u njezinim strateškim dokumentima i zbog toga je potrebno obratiti pažnju na detaljno definiranje dokumenata u kojima je nužno naglasiti informacijsku pismenost jer bez informacijske pismenosti na temelju koje će se provoditi programi opismenjavanja teško može doći do napretka cjelokupnog društva.²⁹

Programi informacijskog opismenjavanja provode se na sveučilišnim institucijama kako u inozemstvu tako i kod nas. Sveučilišna knjižnica Sveučilišta Karla-Franzensa u Grazu još je akademske godine 2008./2009. provela kolegij informacijskog opismenjavanja³⁰, a za dobar primjer iz Hrvatske može se navesti program „Informacijska pismenost u nastavnom programu

²⁸ Usp. Lau, Jesus. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju: završna verzija, recenzirano 30. srpnja 2006. // Hrvatsko knjižničarsko društvo, (2011), str. 69. Lau, Jesus. Guidelines on Information Literacy for Lifelong Learning. Final Draft. Retrieved July 12, 2008. URL: <http://www.ifla.org/VII/s42/pub/IL-Guidelines2006.pdf> (2015-08-18)

²⁹ Usp. McNicol, Sarah. The challenges of strategic planning in academic libraries. *New Library World* 106, 11/12(2005), 496-509. URL: http://leaders.dal.ca/uploads/document/challenges-of-strategic-planning-in-academic-libraries_43512.pdf (2015-08-16)

³⁰ Usp. Rubinić, Dora; Stričević, Ivanka. Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjavanja studenata: istraživanje programa sveučilišne knjižnice sveučilišta Karl-Franzes Graz. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54, 4(2011). Str. 25.

diplomskog studija Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu“³¹ koji je prepoznao važnost uključivanja knjižnice u sve obrazovne aktivnosti matične ustanove.

U nastavku rada analizom sadržaja strateških dokumenata sveučilišnih knjižnica u RH istražiti će se koliko je koncept informacijske pismenosti uključen u strateške dokumente te jesu li sveučilišne knjižnice u Republici Hrvatskoj prepoznale važnost uključivanja informacijske pismenosti na formalnoj razini institucija s obzirom na razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije i promjena u visokoškolskom obrazovanju zbog bolonjskog procesa te kako bi se utvrdili sadržaji koji otvaraju prostor za provođenje programa informacijskog opismenjavanja pismenosti na sveučilišnoj razini.

4. Istraživanje

S obzirom na neistraženost zastupljenosti koncepta informacijske pismenosti u strateškim dokumentima sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj pokazala se potreba za širim istraživanjem. Stoga će se istražiti zastupljenost informacijske pismenosti u strateškim dokumentima pet izabranih sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj:

1. Sveučilišna knjižnica Rijeka
2. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek
3. Sveučilišna knjižnica u Splitu
4. Sveučilišna knjižnica u Puli.
5. Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagreb

³¹ Usp. Petrak, Jelka [et. al.]. Informacijska pismenost u nastavnom programu diplomskog studija Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // Vijesnik bibliotekara Hrvatske 3-4, 55(2013). URL: <http://hrcak.srce.hr/106571> (2015-08-16).

Strateški dokumenti koji su istraženi na navedenim knjižnicama su misija, vizija i statuti sveučilišnih knjižnica.

4.1. Opis istraživačkog problema

S obzirom na opisano proizlaze dva istraživačka pitanja:

1. Je li informacijska pismenost zastupljena unutar strateških dokumenata sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj?
2. Kakav je odnos sveučilišnih knjižnica prema informacijskoj pismenosti?

Unutar odabranih dokumenata svake institucije istražio se sljedeći sadržaji:

- zastupljenost koncepta informacijske pismenosti,
- opis obrazovnog okruženja koji je povezan IP,
- poticaj za razvijanje informacijskih vještina informacijske pismenosti.

Dobiveni rezultati istraživanja poslužit će za razumijevanje konteksta informacijske pismenosti na visokoškolskoj razini te kao pomoć kod oblikovanja programa informacijskog opismenjavanja studenata koje provode sveučilišne knjižnice.

4.2. Svrha i cilj istraživanja

Svrha je ovog rada istražiti koliko su sveučilišne knjižnice u Hrvatskoj svjesne važnosti uključivanja i provođenja programa informacijskog opismenjavanja na sveučilištima u Republici Hrvatskoj. Ovim radom se želi skrenuti pažnju na važnost i ulogu sveučilišnih knjižnica u pridonosenju i promicanju informacijske pismenosti, potičući suradnju svih sudionika u procesu učenja, kako predmetnog nastavnog osoblja, tako i informacijskih stručnjaka / knjižničara. S informacijskim obrazovanjem je bitno započeti što

ranije, već u samom početku formalnog obrazovanja, a zatim ga nastaviti primjenjivati u srednjoškolskom obrazovanju i sveučilištima, te naučeno graditi i razvijati kroz život, jer današnje informacijsko društvo u kojem je informacija osnova razvoja društva u kojem se informacije procesuiraju i uče na nove načine, je društvo cjeloživotnog učenja.

4.3. Metodologija istraživanja

„Analiza sadržaja se ubraja u metode prikupljanja primarnih podataka jer prikupljamo podatke iz informacijskih materijala i tekstova općenito. Analizom sadržaja ponajprije analiziramo sadržaj poruke, no pomoću sadržaja možemo doznati i ponešto o pošiljatelju poruke.“³² Dobiveni rezultati istraživanja sadržaja analiziranih strateških dokumenata pokazat će koliko je koncept informacijske pismenosti zastupljen na formalnoj razini institucija.

Analiza sadržaja može biti kvalitativna i kvantitativna. Kvalitativna, koja se još naziva i nefrekvencijska, analiza sadržaja otkriva i bilježi određeni sadržaj te se analiziraju obilježja tog sadržaja. Pri kvantitativnoj, koja se još naziva i frekvencijskom, analizi sadržaja kvantitativno se iskazuje frekvencija i obujam izrečenog sadržaja. Za potrebe ovoga rada istražiti će se zastupljenost pojma informacijska pismenost te njemu srodnih i povezanih pojmova u javno dostupnim strateškim dokumentima navedenih knjižnica.

³² Tkalac, Ana. Priručnik za metodologiju istraživačkog rada: kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno istraživanje. Zagreb: M.E.P., 2010. Str. 91.

4.4. Metode u istraživanju

Prije započinjanja analize sadržaja potrebno je odrediti:³³

1. izvore analize koji se određuju logično s obzirom na predmet analize
2. kategorije analize sadržaja su obilježja sadržaja čiju zastupljenost želimo mjeriti u materijalu do kojih dolazimo na osnovi polaznih hipoteza ili pretpostavki. Kategorije mogu biti sadržajne ili formalne.
3. uzorak analize sadržaja određuje se zbog nemogućnosti obuhvaćanja cjelokupnog sadržaja analizom. Budući da su strateški dokumenti dostupni i sadržajno kratki za potrebe ovoga rada nećemo određivati uzorak rada.
4. jedinice analize sadržaja se određuju proizvoljno, ovisno o ciljevima sadržaja, vrstama i broju kategorija analize sadržaja kao i opsegu i vrsti sadržaja koje ćemo analizirati.³⁴

U radu će se istražiti zastupljenost svih srodnih pojmova koje su povezane s informacijskom pismenosti. Pri analizi sadržaja izuzetno je bitna objektivnost osobe koja provodi analizu, upravo zbog toga izabrani su dokumenti dostupni na mrežnim stranicama kako bi se povećala objektivnost u istraživanju.

³³ Isto.

³⁴ Isto. Str. 92. - 93.

5. Rezultati

U ovom poglavlju detaljno će se analizirati strateški dokumenti sveučilišnih knjižnica u Rijeci, Osijeku, Splitu, Puli i Zagrebu te prikazati analiza sadržaja misije, vizije i statuta pojedinih sveučilišnih knjižnica.

U prikazu rezultata istraživanja uzeli smo u obzir srodne i povezane termine informacijskoj pismenosti kao npr. cjeloživotno učenje, razvijanje vještina studenata te druge pojmove povezane s konceptom informacijske pismenosti.

5.1. Strateški dokumenti

Visokoškolske knjižnice predstavljaju mjesta na kojima se prenosi znanje te stječu i stvaraju nova znanja. Svaka visokoškolska knjižnica nudi svojim korisnicima različite usluge od rada na računalu i pretraživanju baza podataka do različitih edukacijskih programa. U nastavku će ukratko biti predstavljene navedene sveučilišne knjižnice, svaka sa svojim definiranim strateškim dokumentima.

5.1.1. Sveučilišna knjižnica Rijeka

Sveučilišna knjižnica Rijeka omogućuje svim korisnicima dostupnost i korištenje fondova te suvremenih knjižničnih usluga u skladu s njihovim potrebama i pod jednakim uvjetima. U knjižnici se, na bazi jedinstvenih standarda, osigurava knjižnični prostor i oprema primjerena potrebama korisnika u pogledu veličine i sadržaja koji se nude, te vremenske dostupnosti.³⁵ U knjižnici, na bazi jedinstvenih standarda, osigurava se primjeren broj

³⁵ Sveučilišna knjižnica Rijeka. URL: <http://www.svkri.uniri.hr/index.php/knjiznici-sustav-sveucilista/o-sustavu> (2015-02-25).

knjižničnog osoblja u odnosu na broj korisnika te se osigurava kvalificirano i učinkovito osoblje koje posvećuje pozornost elektroničkim uslugama.

Misija Sveučilišne knjižnice Rijeka je čuvati baštinske fondove te izgrađivati nove izvore i usluge primjerene potrebama pripadnika Sveučilišta u Rijeci, zajednice i gospodarstva. Osigurati korištenje knjižničnih izvora u cilju dodavanja vrijednosti kvaliteti učenja, obrazovnog, znanstvenog, stručnog, umjetničkog i svakog drugog rada, kako na Sveučilištu, tako u zajednici i gospodarstvu.

Veliki naglasak stavlja se kroz viziju na poticanje usklađenog razvoja knjižnica Sveučilišta kroz sveučilišni knjižnični sustav otvoren ostalim visokoškolskim i specijalnim (stručnim, znanstvenim i spomeničkim) knjižnicama u regiji, uključen u nacionalne, europske i svjetske knjižnične sustave i mreže.

Sveučilišna knjižnica Rijeka zauzima središnje mjesto kao knjižnica Sveučilišta u Rijeci koja je kvalitetom svojih resursa i usluga namijenjenih akademskoj zajednici te svojim radom doprinosi razvoju visokoobrazovne i znanstvene djelatnosti Sveučilišta, a time i ulasku Sveučilišta u Rijeci među visoko rangirana europska sveučilišta, osim toga ona je i središnja knjižnica Grada Rijeke, Primorsko-goranske i Ličko-senjske županije koja promiče identitet svojeg sveučilišta, grada, regije i nacije kroz upoznavanje javnosti s njihovom pisanom baštinom koju čuva u svojim fondovima.

Statutom Knjižnice određene su djelatnosti koje knjižnica obavlja, te mnoge njene druge zadaće. Jedna od djelatnosti Knjižnice je da programira rad i planira razvitak ostavljajući tako prostora inovativnim programima koji će cijelu zajednicu informirati i educirati.³⁶

³⁶ Sveučilišna knjižnica Rijeka. URL: (http://www.svkri.uniri.hr/images/dokumenti/statut_procisceni_tekst.pdf) (2015-09-21)

5.1.2. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek (GISKO)

GISKO djeluje kao knjižnica s dvojnou funkcijom:

- Središnja(matična) javna/narodna knjižnica grada Osijeka i Osječko-baranjske županije
- Središnja sveučilišna/znanstvena knjižnica sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.³⁷

Kako je Gradska i sveučilišna knjižnica, knjižnica sa dvojnou funkcijom, gradskom i sveučilišnom, i misija je usmjerena razvijanju obje funkcije:

- osigurava dostupnost svih vrsta informacija (znanstvenih, obrazovnih, stručnih, kulturnih i dr.) na raznovrsnim medijima, znanja i kulturnih sadržaja za potrebe obrazovanja, stručnog i znanstvenog rada, cjeloživotnog učenja, informiranja, odlučivanja i razonode najširem krugu stvarnih i potencijalnih korisnika,
- brine o uspostavi i funkcioniranju knjižničnog sustava narodnih, osnovnoškolskih i srednjoškolskih knjižnica Osječko-baranjske županije,
- prikuplja, organizira, čuva i pruža pristup informacijskim izvorima na različitim medijima koji podržavaju programe studiranja za sve tri razine sveučilišnih studija (preddiplomski, diplomski i poslijediplomski studiji) te znanstvenog rada na Sveučilištu, ali i široj društvenoj zajednici,
- brine o uspostavi i funkcioniranju knjižnično-informacijske djelatnosti na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, potiče

³⁷ Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek.

URL: <http://www.gskos.unios.hr/?upit=sadrzaj&id=79> (2015-09-21)

intelektualni rast i fleksibilnost u skladu s potrebama korisnika radi suradnje i otvorenosti za nove ideje i povezivanja

- brine o uspostavi i funkcioniranju knjižnično-informacijske djelatnosti u visokoškolskim i specijalnim knjižnicama Bjelovarsko-bilogorske, Virovitičko-podravске, Požeško-slavonske, Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije.

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek treba biti mjesto cjeloživotnog učenja i najznačajnije, svima dostupno, kulturno središte lokalne zajednice, te značajan i nezaobilazan čimbenik i partner u provođenju nastavnih i znanstvenoistraživačkih procesa na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Knjižnica kroz viziju podupire intelektualni rast, formalno obrazovanje, promiče svijest o kulturnom naslijeđu, uvažava znanstvena postignuća i inovacije, potiče kreativnost svojih korisnika, osobito djece u suvremenom prostorno-informacijskom okruženju hibridne knjižnice postajući na taj način mjesto cjeloživotnog učenja i najznačajnije, svima dostupno, kulturno središte lokalne zajednice.³⁸ Prepoznaje i prihvaća neprestane promjene u društvenom okruženju, a napose u sustavu za učenje i poučavanje, osigurava uspješan, efektivan i integriran pristup vlastitim znanstvenim resursima kao i znanstvenim resursima drugih knjižnica unutar knjižničkog sustava Sveučilišta, potiče snažno povezivanje s nastavnim i znanstvenim osobljem.

Prema Statutu knjižnica je sastavnica Sveučilišta i kao takva obavlja sve knjižnično-informacijske zadaće i poslove za obrazovne i znanstvenoistraživačke potrebe sveučilišta. U skladu s navedenim funkcijama Knjižnica se razvija kao općeznanstvena knjižnica polivalentnih sadržaja. Knjižnica pruža usluge aktivnim i potencijalnim korisnicima: djeci, učenicima, studentima, građanima, zaposlenicima različitih profila i struka i

³⁸ Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. URL: <http://www.gskos.unios.hr/~descaple/files/strategija.pdf> (2015-02-25).

umirovljenicima, te svima kojima je knjižna i druga građa potrebna za kulturni, obrazovni i znanstveni rad, te cjeloživotno učenje.³⁹

³⁹ Isto.

5.1.3. Sveučilišna knjižnica u Splitu

Sveučilišna knjižnica u Splitu uz veliki trud pruža svojim korisnicima kvalitetne, ažurne, individualizirane i pristupačne usluge. Vode se načelom slobodnoga pristupa informacijama i znanju te otvorenog, neograničenog pristupa digitalnim, mrežnim stručnim i znanstvenim zapisima. Na taj način podržava se nesmetani znanstveno istraživački rad, školsko i sveučilišno obrazovanje i programi cjeloživotnoga učenja te intelektualni razvoj korisnika. Knjižnica potiče stalno stručno usavršavanje knjižničnih djelatnika te na taj način knjižnica daje svoj doprinos u stvaranju društva znanja.

Misija Sveučilišne knjižnice u Splitu je prikupljati, organizirati, pohranjivati, zaštititi i omogućiti otvoren i slobodan pristup fondu stručno-znanstvenih publikacija u tiskanome i elektroničkom obliku. Uvođenjem integriranog sveučilišnoga knjižničnog sustava želi se poboljšati kvaliteta knjižničnog poslovanja unutar Sveučilišta i razvijati međusveučilišnu, knjižničnu suradnju. Programima cjeloživotnoga učenja utječe na stručno usavršavanje knjižničara, na znanje korisnika i na intelektualni razvoj šire društvene zajednice. Vizija knjižnice je razvijanje poslovanja na temeljima knjižnične znanosti i stručne prakse, Sveučilišna knjižnica u Splitu svojim knjižničnim resursima, uslugama i programima želi biti partner u organiziranju znanja, u učenju i znanstveno-istraživačkim procesima u visokoškolskim knjižnicama Sveučilišta u Splitu i specijalnim knjižnicama Županije splitsko-dalmatinske. Kvalitetom usluga želi se steći povjerenje svih kategorija korisnika dok se programima stručne suradnje želi postati sjedište susreta srodnih knjižnica i knjižničnih sustava.

Statutom Sveučilišne knjižnice u Splitu određuju se djelatnosti koje spajaju korisnike sa informacijama kroz izradu biltena, kataloga, drugih informacijskih pomagala i baze podataka, poticanje i pomoć korisnicima pri korištenju

knjižnične građe, te pronalaženje informacija korisnicima prema njihovim zahtjevima i potrebama.⁴⁰

5.1.4. Sveučilišna knjižnica u Puli

Sveučilišna knjižnica u Puli je opća znanstvena knjižnica istaknutog regionalnog značaja. Pored zadaće prikupljanja publikacija i posredovanja informacija potrebnih u nastavi na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, ima i zadaću prikupljanje knjižnične građe koja se odnosi na Istru. Zbog veličine i bogatstva fonda (kao najveća knjižnica u hrvatskom dijelu Istre) ima istaknuti položaj među knjižnicama u Istri.

Izjava misije Sveučilišne knjižnice u Puli je provoditi i razvijati znanstveno - istraživačku, umjetničku i nastavnu djelatnost temeljenu na specifičnostima istarske baštine u suradnji s lokalnim, nacionalnim i međunarodnim javnim gospodarskim subjektima. Inoviranjem i razvojem postojećih društvenih, humanističkih i umjetničkih programa Sveučilište ostvaruje kvalitetne, suvremene i originalne sveučilišne programe koji prate potrebe tržišta te razvija poslijediplomske specijalističke i poslijediplomske doktorske programe koji dovode do visoko specijaliziranih kadrova i do obrazovanja u skladu sa zahtjevima cjeloživotnog obrazovanja. Sveučilište osigurava visoki studentski standard; pruža socijalnu, psihološku i znanstvenu podršku studentima; razvija sadržaje za veće uključivanje studenata u znanstveno – istraživačke i umjetničke procese i projekte; podiže kvalitetu komunikacije i dostupnost službi na višu razinu te kroz povezanost s okruženjem brine o karijeri studenata. Sveučilište pruža podršku usavršavanju i

⁴⁰ Sveučilišna knjižnica u Splitu. URL: <http://www.svkst.unist.hr/O-knjiznici/djelatnost-knjinice.html> (2015-02-28)

razvoju administrativnog osoblja te znanstvenu i financijsku podršku razvoju karijere nastavnika.

Vizija Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli glasi kako će ono postati jedinstveno, otvoreno, inkluzivno i prepoznatljivo Sveučilište, usmjereno k održivom razvoju, povijesnom, kulturnom i prirodnom nasljeđu, te povezano s društvenom zajednicom. Sveučilište će ostvariti načela Bolonjske deklaracije te pružati konkurentne programe s visokom razinom mobilnosti studenata, nastavnika i administrativnog osoblja. Razvit će programe koji se temelje na principima održivog razvoja te će se napraviti iskorak prema prirodnim znanostima (održavanje i očuvanje Jadranskog mora i priobalja) te tehničkim znanostima.⁴¹

Statutom Sveučilišta u Puli određeno je ustrojavanje i izvođenje preddiplomskih, diplomskih, integriranih preddiplomskih i diplomskih sveučilišnih studija i poslijediplomskih sveučilišnih studija, a iznimno, ustrojavanje i izvođenje stručnih studija, ustrojavanje i izvođenje programa cjeloživotnog obrazovanja i obavljanje znanstvene, stručne i umjetničke djelatnosti.⁴²

5.1.5. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (NSK)

NSK je javna ustanova od nacionalnog značenja koja obavlja knjižničnu i informacijsku djelatnost nacionalne knjižnice Republike Hrvatske i središnje knjižnice Sveučilišta u Zagrebu. Knjižnica obavlja i znanstveno-istraživačku i razvojnu djelatnost radi unaprjeđivanja hrvatskog knjižničarstva te izgradnje i razvoja hrvatskog knjižničkog sustava. Knjižnica prikuplja, izgrađuje i organizira hrvatsku i nacionalnu zbirku knjižnične građe, uključujući i

⁴¹Sveučilišna knjižnica u Puli. URL: <http://www.unipu.hr/index.php?id=140> (2015-09-08)

⁴²Sveučilišna knjižnica u Puli: URL: <http://www.unipu.hr/index.php?id=89> (2015-09-08)

elektroničku te usklađuje nabavu inozemne znanstvene literature na nacionalnoj razini i na razini Sveučilišta u Zagrebu, čime se između ostaloga intenzivira njena važnost i uloga u visokoškolskoj nastavi svih sveučilišta u Hrvatskoj.⁴³

Misija je Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pružiti svakom svojem korisniku, kao i svima zainteresiranima, najkvalitetniju knjižničku uslugu dajući na korištenje građu okupljenu u zbirinama, kao i cjelokupan knjižnični fond Knjižnice. Kako kao sveučilišna knjižnica ima i značajnu ulogu u visokoškolskoj nastavi aktivno sudjeluje u povećavanju razine znanja i sposobnosti svojih korisnika, koji do potrebnih informacija koje im Knjižnica nudi mogu doći bez obzira gdje se nalazili zahvaljujući elektroničkoj knjižničnoj građi, te specijalnoj bazi podataka. Knjižnica dio svojih aktivnosti usmjerava na informacijsko opismenjavanje organizirajući i obavljajući edukaciju korisnika i knjižničara. Korisnicima je na daljinu dostupna virtualna učionica, interaktivni tečaj, a u prostorima Knjižnice organizira se stručno vodstvo.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu treba predstavljati najbolji, najbogatiji i najvjerodostojniji izvor informacija kako pojedincima korisnicima tako i znanosti. Svojoj važnom ulogom u društvu mora poticati i širiti programe informacijskog opismenjavanja kako bi se približili današnjem informacijskom društvu.⁴⁴ U samom statutu Knjižnice stoji da joj je jedna od zadaća razvijati informacijsku djelatnost, znanstvena istraživanja na polju informacijske znanosti, te mora osigurati dostupnost informacijskih izvora namijenjenih nastavnicima i studentima Sveučilišta u Zagrebu. Osim što osigurava dostupnost velikog knjižničkog fonda, promiče elektroničke publikacije i aktivno sudjeluje u visokoškolskoj nastavi i širenju informacijske pismenosti.⁴⁵

Navedeni opisi prikazali su da knjižnice na visokoškolskim ustanovama uz svoju ulogu informacijskih središta imaju i obrazovnu ulogu. Obrazovna uloga se prvenstveno odnosi na razvijanje i poticanje informacijske pismenosti

⁴³ Nacionalna i sveučilišna knjižnica. URL: <http://stari.nsk.hr/Library.aspx?id=16> (2015-02-22)

⁴⁴ Isto.

⁴⁵ Isto.

među studentima. Zajedničko svim analiziranim knjižnicama je da su oni tu svoju ulogu prepoznali samo ju definiraju na drugačiji način.

5.2. Misija sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj

Misija je osnovna funkcija ili zadatak poduzeća, organizacije ili institucije. Misiju možemo promatrati i kao glavnu svrhu svakog organiziranog djelovanja kako bi djelovanje uopće imalo smisla. Svaka organizacija izrađuje plan misije koji predstavlja pretvaranje misije u pisani oblik, tj. dokument. Misija pojedine organizacije se ne mijenja ako za to ne postoje objektivni razlozi, misija se može korigirati po proteku određenog razdoblja i kada zaista mijenja svrhu svojeg djelovanja.⁴⁶ Kako bi misija bila uspješna organizacija treba voditi računa o tome da je sadržaj misije realan, ostvariv, motivirajući, specifičan i jasan.

Svaka knjižnica je odredila jasne ciljeve svoga djelovanja i pružanja usluga korisnicima te ih je posložila u koncept svoje misije. U daljnjem tekstu metodom analize sadržaja usporedit će se zastupljenost koncepta informacijske pismenosti u strateškim dokumentima sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj.

5.2.1. Misija Sveučilišne knjižnice Rijeka

Misija Sveučilišne knjižnice Rijeka ističe važnost osiguravanja i korištenja knjižničnih izvora u cilju dodavanja vrijednosti kvaliteti učenja, obrazovnog, znanstvenog, stručnog, umjetničkog i svakog drugog rada, kako na Sveučilištu, tako u zajednici i gospodarstvu.⁴⁷

⁴⁶ Usp. Antolović, Jadran. Menadžment u kulturi. Zagreb: Hadrian, 2009. Str. 52.

⁴⁷ Sveučilišna knjižnica Rijeka. URL: <http://www.svkri.uniri.hr/index.php/o-nama/vizija-i-misija> (2015-09-21).

5.2.2. Misija Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek djeluje kao knjižnica s dvojnou funkcijom, javnom i sveučilišnom. Upravo zbog dvojne funkcije koju obavlja u misiji Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek stoji da osigurava dostupnost svih vrsta informacija (znanstvenih, obrazovnih, stručnih, kulturnih i dr.) na raznovrsnim medijima, znanja i kulturnih sadržaja za potrebe obrazovanja, stručnog i znanstvenog rada, cjeloživotnog učenja, informiranja, odlučivanja i razonode najširem krugu stvarnih i potencijalnih korisnika – građana grada Osijeka i Osječko-baranjske županije, te brinuti o uspostavi i funkcioniranju knjižničnog sustava narodnih, osnovnoškolskih i srednjoškolskih knjižnica Osječko-baranjske.⁴⁸ Sveučilišna knjižnica će nastaviti ispunjavati svoju temeljnu zadaću, ali će u očitovanje svojih zadataka uključivati i nova pitanja i područja koja izvire iz razvoja informacijskih tehnologija i globalnih promjena u obrascima djelovanja visokih učilišta. Sveučilišna knjižnica nije više samo infrastrukturna ustanova sveučilišta koja podupire procese podučavanja i istraživanja, ona je sve više aktivni partner učenja i stvaranja znanja, a ujedno i najvažnija ustanova u izgradnji sveučilišne, ali i nacionalne informacijske infrastrukture.⁴⁹

5.2.3. Misija Sveučilišne knjižnice u Splitu

Misija navedene knjižnice ističe programe cjeloživotnoga učenja koji utječe na stručno usavršavanje knjižničara, na znanje korisnika i na intelektualni razvoj šire društvene zajednice.⁵⁰

⁴⁸ Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. URL: <http://www.gskos.unios.hr/?upit=sadrzaj&id=79> (2015-03-01).

⁴⁹ Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek.

URL: <http://www.gskos.unios.hr/~descap/files/Temeljne%20smjernice%20razvoja%20GISKO.pdf> (2015-09-08)

⁵⁰ Sveučilišna knjižnica u Splitu. URL: <http://www.svkst.unist.hr/O-knjiznici/djelatnost-knjinice.html> (2015-03-01).

5.2.4. Misija Sveučilišne knjižnice u Puli

Sveučilišna knjižnica u Puli odredila je misiju kojoj je cilj pružiti svakom svojem korisniku, hrvatskom društvu u cjelini, kao i svima zainteresiranima, najkvalitetniju knjižničku uslugu. Osim toga kao sveučilišna knjižnica sudjeluje u visokoškolskom obrazovanju i aktivno sudjeluje u učenju studenata. Inoviranjem i razvojem postojećih društvenih, humanističkih i umjetničkih programa Sveučilište ostvaruje kvalitetne, suvremene i originalne sveučilišne programe koji prate potrebe tržišta te razvija poslijediplomske specijalističke i poslijediplomske doktorske programe koji dovode do visoko specijaliziranih kadrova i do obrazovanja u skladu sa zahtjevima cjeloživotnog obrazovanja.⁵¹

5.2.5. Misija Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

Nastavno na nacionalnu ulogu, misija je Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pružiti svakom svojem korisniku, kao i svima zainteresiranima, najkvalitetniju knjižničku uslugu dajući na korištenje građu okupljenu u zbirkama, kao i cjelokupan knjižnički fond Knjižnice. Kako kao sveučilišna knjižnica ima i značajnu ulogu u visokoškolskoj nastavi aktivno sudjeluje u povećavanju razine znanja i sposobnosti svojih korisnika, koji do potrebnih informacija koje im Knjižnica nudi mogu doći bez obzira gdje se nalazili zahvaljujući elektroničkoj knjižničkoj građi, te specijalnoj bazi podataka. Knjižnica dio svojih aktivnosti usmjerava na informacijsko opismenjavanje organizirajući i obavljajući edukaciju korisnika i knjižničara. Korisnicima je na daljinu dostupna virtualna učionica, interaktivni tečaj, a u prostorima Knjižnice organizira se stručno vodstvo.⁵²

⁵¹ Sveučilišna knjižnica u Puli. URL: <http://www.unipu.hr/index.php?id=140> (2015-09-08)

⁵² Nacionalna i sveučilišna knjižnica. URL: <http://www.nsk.hr/misija-vizija/> (2015-09-21)

Promatrane knjižnice prepoznale su važnost informacijske pismenosti i zato su, svaka na svoj način, istaknule njezinu važnost u vlastitim misijama, no izostali su pravi programi koji bi se u praksi provodili i na tome trebaju raditi kako bi mladi ljudi, studenti ili pojedinci svojim stečenim znanjem i vještinama mogli konkurirati zemljama u kojima je razvijeno informacijsko društvo.

Analizirajući misije navedenih sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj uočava se da premda nije zastupljen pojam informacijske pismenosti, pronalaze se brojni srodni pojmovi povezani s informacijskom pismenosti, pa se time može doći do zaključka kako je informacijska pismenost nedovoljno, ali ipak zastupljena u misijama navedenih sveučilišnih knjižnica.

5.3. Vizija sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj

Vizija knjižnice najvažniji je dokument u kojem se daju jasne naznake budućeg razvoja, a ciljevi izraženi u viziji moraju biti realistični, ostvarivi i mjerljivi. Naime, jednom kada je definiran nivo usluge koji će se pružati i to se obznani korisnicima, knjižnica tu razinu mora kontinuirano razvijati i održavati.

U tu svrhu knjižnica treba držati visoku razinu pružanja usluga, poštivanja intelektualnih sloboda, te osiguravanje svih budućih potreba svojih korisnika u cilju postizanja kvalitete i izvrsnosti u svom budućem djelovanju. Na ovaj način dokument u kojem se obznaju vizija i vrijednosti knjižnice predstavlja mjeru poticanja unapređivanja kvalitete sveučilišne knjižnice u skladu s konceptom kvalitete kao metode za mjerenje uspješnosti poslovanja knjižnica.

5.3.1. Vizija Sveučilišne knjižnica Rijeka

Sveučilišna knjižnica Rijeka je središnja knjižnica Sveučilišta u Rijeci koja kvalitetom svojih resursa i usluga namijenjenih akademskoj zajednici doprinosi razvoju visokoobrazovne i znanstvene djelatnosti Sveučilišta, a time i ulasku Sveučilišta u Rijeci među visoko rangirana europska sveučilišta. Sveučilišna knjižnica Rijeka je središnja knjižnica Grada Rijeke, Primorsko-goranske i Ličko-senjske županije koja promiče identitet svojeg sveučilišta, grada, regije i nacije kroz upoznavanje javnosti s njihovom pisanom baštinom koju čuva u svojim fondovima.⁵³

5.3.2. Vizija Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek

U viziji je jasno navedeno da GISKO prepoznaje potrebu cjeloživotnog učenja uz pomoć usavršavanja informacijske pismenosti i tako u viziji određuju svoju ulogu značajnog i nezaobilaznog čimbenika i partnera u provođenju nastavnih i znanstvenoistraživačkih procesa na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.⁵⁴

5.3.3. Vizija Sveučilišne knjižnice u Splitu

Graditi prepoznatljivu osobnost najveće javne knjižnice u županiji, izgrađujući i njegujući odnos povjerenja korisnika u postojanost i vrijednost njenih informacijskih izvora, usluga i službi te podupirući ozračje uspješnosti, i djelotvornosti. Postati ravnopravnim i sastavnim dijelom europske mreže

⁵³ Sveučilišna knjižnica Rijeka. URL <http://www.svkri.uniri.hr/index.php/o-nama/vizija-i-misija> (2015-09-08)

⁵⁴ Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. URL: <http://www.gskos.unios.hr/~descap/files/strategija.pdf> (2015-09-21)

knjižnica i jačati vrijednosti multikulturalnog društva. Biti potpora društvenom uključivanju svih marginaliziranih skupina građana.⁵⁵

5.3.4. Vizija Sveučilišne knjižnice u Puli

U viziji Sveučilišna knjižnica u Puli definira svoje mjesto u društvu kao prostor u kojem se razmjenjuju informacije i znanja, kao multimedijски centar kulture i umjetnosti temeljen na kreativnosti i dostupnosti.⁵⁶

5.3.5. Vizija Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu mora biti sinergijsko mjesto hrvatskoga knjižničnog sustava i obavijesni izvor na temelju kojega se uči o tradiciji, jedinstvenosti i vjerodostojnosti te kroz koji se prati povijest i razvoj nacije, njezinih ustanova i njihovih djelatnosti u neprekidnosti kroz stoljeća; komunikacijsko mjesto na kojem se stječu nove sposobnosti, bez obzira na to radilo se o boravku u fizičkom prostoru knjižnice ili se nalazili u virtualnom prostoru dostupne građe. Osim toga, knjižnica je interdisciplinarni prostor u kojem se razmjenjuju informacije i znanja, multimedijски centar kulture i umjetnosti temeljen na kreativnosti i dostupnosti. Nedjeljiva od konteksta vremena u kojem se nalazi, podjednako posvećena povijesnom, kao i sadašnjem nacionalnom identitetu, treba predstavljati najbolji, najbogatiji i najvjerodostojniji izvor informacija o Republici Hrvatskoj, Hrvatima, pripadnicima hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske te svim pripadnicima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, ukupnoj hrvatskoj kulturi i znanosti.

⁵⁵Sveučilišna knjižnica u Splitu. URL: (<http://www.svkst.unist.hr/O-knjiznici/djelatnost-knjiznice.html>) (2015-09-08)

⁵⁶Sveučilišna knjižnica u Puli. URL: http://www.skpu.hr/o_nama/sveucilisna-knjiznica (2015-03-05)

Izvori informacija moraju biti temeljeni na standardima i mjerilima kvalitete te profesionalnosti u svim jedinicama poslovanja.⁵⁷

Knjižnice ističu u vizijama potrebu za razvojem vlastite djelatnosti s ciljem osiguravanja potrebnih informacija korisnicima, ali ako razina i kvaliteta usluge sveučilišnih knjižnica ne dovede i do stvarnih poboljšanja usluga, korisnici će to uočiti i jasno iskazati (smanjenim dolaskom u knjižnicu, rezultatima anketa i sl.). Sveučilišne knjižnice trebaju ulagati u omogućavanje slobodnog pristupa informacijama studentima i znanstveno-nastavnom osoblju, razvijanju informacijske pismenosti i općenito pružanje sveobuhvatne podrške održavanju nastave sudjelovanjem u provedbi nastavnih planova, te osiguravanju potrebnih uvjeta za znanstveni i istraživački rad. Analizirajući vizije navedenih knjižnica u Republici Hrvatskoj ustanovljeno je kako se pojam informacijske pismenosti ne spominje.

5.4. Statut sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj statut označava pravni akt, tj. zbirku pravila i propisa o uređenju neke organizacije ili društva. Statutom pojedina knjižnica detaljnije uređuje status, naziv i sjedište, djelatnost, pečat, znak i zastavu, pravni položaj, zastupanje i predstavljanje, unutarnji ustroj, tijela Knjižnice i djelokrug njihova rada, opće akte, nadzor nad radom Knjižnice, javnost rada, poslovnu tajnu i ostala pitanja važna za rad Knjižnice.⁵⁸ Knjižnična djelatnost od posebnog je društvenog interesa za Republiku Hrvatsku, te stoga knjižnice nastoje ispunjavati svoju informacijsku, obrazovnu, kulturnu i socijalnu ulogu u društvu na temelju odrednica statuta.

⁵⁷ Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. URL: <http://www.nsk.hr/misija-vizija/> (2015-09-08)

⁵⁸ Usp. Antolović, Jadran. Nav. djelo. str. 57.

Knjižnice u statutima navode obavljanje knjižničnih djelatnosti koje osobito obuhvaćaju: nabavu knjižnične građe; stručnu obradu, čuvanje i zaštitu knjižnične građe te provođenje mjera zaštite knjižnične građe koja je kulturno dobro; izradu biltena kataloga, bibliografija i drugih informacijskih pomagala; sudjelovanje u izradi skupnih kataloga i baza podataka; omogućavanje pristupačnosti knjižnične građe i informacija korisnicima prema njihovim potrebama i zahtjevima; osiguravanje korištenja i posudbe knjižnične građe te protok informacija; poticanje i pomoć korisnicima pri izboru i korištenju knjižnične građe, informacijskih pomagala i izvora; vođenje dokumentacije o građi i korisnicima.

5.4.1. Statut Sveučilišne knjižnice u Rijeci

Statutom Sveučilišne knjižnice u Rijeci određene su djelatnosti koje knjižnica obavlja, te mnoge njene druge zadaće. Jedna od djelatnosti Knjižnice je da programira rad i planira razvitak ostavljajući tako prostora inovativnim programima koji će cijelu zajednicu informirati i educirati.⁵⁹ Djelatnost Knjižnice je: izgradnja mreže knjižnica, izgradnja knjižničnih fondova, pružanje informacijsko referalnih usluga i usluga opskrbe knjižničnom građom te priređivanje i provođenje programa cjeloživotnog učenja knjižničara i programa edukacije korisnika za korištenje knjižnične građe i usluga.⁶⁰

5.4.2. Statut Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek

Prema Statutu knjižnica je sastavnica Sveučilišta i kao takva obavlja sve knjižnično-informacijske zadaće i poslove za obrazovne i

⁵⁹Sveučilišna knjižnica Rijeka. URL. http://www.svkri.uniri.hr/images/dokumenti/statut_procisceni_tekst.pdf (2015-02-25)

⁶⁰Sveučilišna knjižnica Rijeka. URL. http://www.svkri.uniri.hr/images/dokumenti/statut_procisceni_tekst.pdf (2015-09-08)

znanstvenoistraživačke potrebe sveučilišta. Knjižnica pruža usluge aktivnim i potencijalnim korisnicima: djeci, učenicima, studentima, građanima, zaposlenicima različitih profila i struka i umirovljenicima, te svima kojima je knjižna i druga građa potrebna za kulturni, obrazovni i znanstveni rad, te cjeloživotno učenje.⁶¹

5.4.3. Statut Sveučilišne knjižnice u Splitu

Knjižnica je sa svojim službama i uslugama namijenjena nastavnicima i stručnim suradnicima na Sveučilištu, znanstvenim i stručnim djelatnicima Grada i Županije, studentima i srednjoškolskim učenicima, te svima onima kojima je knjižnična građa potrebna za kulturni, obrazovni i znanstveni rad.⁶²

5.4.4. Statut Sveučilišne knjižnice u Puli

Statutom Sveučilišne knjižnice u Puli određuju se opće odrednice kojima se Knjižnica vodi u svojem radu i upravljanju. Osim što osigurava dostupnost velikog knjižničkog fonda, ona je središte integriranog knjižničkog sustava, povezuje knjižnice sveučilišnih sastavnica, a radi obavljanja knjižnično-informacijskih zadaća i poslova za potrebe nastave, obrazovanja te znanstvenog i stručnog rada na Sveučilištu.⁶³

⁶¹Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. URL: <http://www.gskos.unios.hr/?upit=sadrzaj&id=81> (2015-09-21)

⁶²Sveučilišna knjižnica u Splitu. URL: http://www.svkst.unist.hr/images/stories/pdf/Statut_SVKST.pdf (2015-09-08)

⁶³Sveučilišna knjižnica u Puli. URL: http://www.unipu.hr/uploads/media/Statut_Sveucilista_Jurja_Dobriile_u_Puli_03.pdf (2015-09-21)

5.4.5. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

U samom statutu Knjižnice stoji da joj je jedna od zadaća razvijati informacijsku djelatnost, znanstvena istraživanja na polju informacijske znanosti, te mora osigurati dostupnost informacijskih izvora namijenjenih nastavnicima i studentima Sveučilišta u Zagrebu. Osim što osigurava dostupnost velikog knjižničkog fonda, promiče elektroničke publikacije te organizira i koordinira znanstvena istraživanja i razvoj te stručne i znanstvene skupove na polju knjižnične i informacijske znanosti. Isto tako prikuplja i osigurava dostupnost informacijskih izvora posebice namijenjenih nastavnicima i studentima Sveučilišta u Zagrebu.⁶⁴

Problem statuta svih pet promatranih knjižnica je nedovoljno definiranje važnosti informacijske pismenosti u radu knjižnica. Sveučilišnim knjižnicama koje imaju zadaću pomoći u obrazovnom procesu ili pružanje neformalnih oblika obrazovanja trebale bi u statut ugraditi potrebe za usavršavanjem informacijske pismenosti. Isto tako, knjižnica treba zauzimati središnje informacijsko mjesto u zajednici koje bi se, osim pružanjem temeljnih knjižničkih usluga, trebalo istaknuti uslugama i programima o usavršavanju informacijske pismenosti namijenjenim krajnjim korisnicima. U suvremenom životu knjižnice i knjižničarstvo snažno utječu na gospodarski, politički, stručni, znanstveni i obrazovni aspekt društvenog života i zbog toga bi trebale jače djelovati na području informacijske pismenosti. Kvantitativnom analizom analizirana je zastupljenost pojma informacijska pismenost u statutima navedenih knjižnica. Analizirajući statute navedenih knjižnica u Republici Hrvatskoj ustanovljeno je kako se pojam informacijske pismenosti ne spominje niti u jednom statutu navedenih knjižnica, ali spominju se srodni pojmovi pa se

⁶⁴ Nacionalna i sveučilišna knjižnica. URL: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Statut-NSK-24_12_2010.pdf (2015-09-08)

time može doći do zaključka kako je informacijska pismenost nedovoljno, ali ipak zastupljena u statutima navedenih sveučilišnih knjižnica.

6. Rasprava

Promatrane sveučilišne knjižnice u Hrvatskoj prepoznale su važnost informacijske pismenosti i zato su, svaka na svoj način, istaknule njezinu važnost u vlastitim misijama, iako opis programa nije vidljiv iz analiziranih dokumenata što pokazuje potrebu za širim istraživanjem koje bi pokazalo koliko knjižnice zaista i provode svoje programe informacijskog opismenjavanja. Provođenjem relevantnih programa informacijskog opismenjavanja studenti će svojim stečenim znanjem i informacijskim kompetencijama i vještinama moći konkurirati u zemljama u kojima je razvijeno informacijsko društvo.

Kvantitativnom analizom analizirana je zastupljenost pojma informacijske pismenosti u misijama navedenih knjižnica. Zaključak je kako navedene sveučilišne knjižnice u Republici Hrvatskoj u svojim misijama ne spominju pojam informacijska pismenost, ali je pronađen veliki broj srodnih pojmova, kao što su cjeloživotno učenje, informacijske kompetencije, razmjena informacija, edukacije, baze podataka dostupne svima u svakom trenutku, komunikacija između knjižničara, korisnika, i nastavnog i izvannastavnog osoblja, pa se time može doći do zaključka kako je informacijska pismenost nedovoljno, ali ipak zastupljena u misijama navedenih sveučilišnih knjižnica.

U vizijama sveučilišnih knjižnica ističe se potreba za razvojem vlastite djelatnosti s ciljem osiguravanja potrebnih informacija korisnicima. Sveučilišne knjižnice trebaju ulagati u omogućavanje slobodnog pristupa informacijama studentima i znanstveno - nastavnom osoblju, razvijanju informacijske pismenosti i općenito pružanje sveobuhvatne podrške održavanju nastave sudjelovanjem u provedbi nastavnih planova, te osiguravanju potrebnih uvjeta za znanstveni i istraživački rad. Analizirajući vizije navedenih knjižnica u Republici Hrvatskoj kvantitativnom metodom ustanovljeno je kako se pojam informacijske pismenosti ne spominje, ali spominju se srodni pojmovi kao što su

stvaranje interdisciplinarnog prostora, umrežavanje, komuniciranje, itd., pa se time može doći do zaključka kako je informacijska pismenost nedovoljno, ali ipak zastupljena u misijama navedenih sveučilišnih knjižnica.

Kada govorimo o statutima sveučilišnih knjižnica u Hrvatskoj dolazimo do najvećeg problema. Zaključak je kako ni u jednom od statuta nije dovoljno zastupljeno definiranje informacijske pismenosti kroz djelatnosti ili programe, iako postoje određene djelatnosti kao što su prikupljanje informacija, sudjelovanje u znanstveno-istraživačkim radovima itd. kojima se u statutu uvrštava informacijska pismenost kao važan čimbenik djelatnosti sveučilišnih knjižnica.

Neophodno je da sveučilišne knjižnice koje imaju zadaću sudjelovanja u obrazovnom procesu ili pružanje neformalnih oblika obrazovanja ugrade u statut potrebe za usavršavanjem informacijske pismenosti jer je važnost sveučilišnih knjižnica u pružanju temeljnih knjižničnih usluga i provođenju programa o usavršavanju informacijske pismenosti namijenjenim krajnjim korisnicima vrlo velika i sveučilišne knjižnice kao takve, trebaju zauzimati središnje mjesto u društvu znanja. U suvremenom životu knjižnice i knjižničarstvo snažno utječu na gospodarski, politički, stručni, znanstveni i obrazovni aspekt društvenog života i zbog toga bi trebale jače djelovati na području informacijske pismenosti.

7. Zaključak

Današnje društvene okolnosti susreću se s brzim promjenama na svim područjima života i rada. Upravo zbog tih promjena potrebno je neprestano se prilagođavati, što se čini kroz usvajanja novih znanja i vještina.

U svijetu razvijene tehnologije, u kojem su ulogu tradicionalne knjižnice istisnule razne baze podataka koje omogućuju pristup podacima s bilo kojeg mjesta u bilo koje vrijeme, knjižnice su prepoznale potrebu za proširenjem usluga korisnicima. Inovativne knjižnične usluge neophodne su u svim vrstama knjižnica. Uključivanjem programa informacijskog opismenjavanja osposobljavaju se korisnici za rad s informacijskim izvorima i tehnologijama, te stječu potrebne informacijske kompetencije i vještine.

Zbog nepostojanja sustavne prakse informacijskog opismenjavanja u hrvatskim sveučilišnim knjižnicama, važno je istaknuti da je bolonjski proces prigoda za aktivno uključivanje sveučilišnih knjižnica u nastavni program. Navedene knjižnice trebaju provoditi programe koji će pripremati pojedince za cjeloživotno učenje. Sveučilišna zajednica treba shvatiti koliko je važna informacijska pismenost za koncept cjeloživotnog učenja, te stvoriti uvjete za provedbu odgovarajućih programa.

Cilj ovog rada bio je istražiti zastupljenost koncepta informacijske pismenosti u strateškim dokumentima sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj. Dobivenim rezultatima istraživanja dolazi se do zaključka kako su sveučilišne knjižnice prepoznale potrebu ugrađivanja informacijske pismenosti u svoje strateške dokumente, ali u Hrvatskoj informacijska pismenost još nije prepoznata kao ključna sastavnica cjeloživotnog učenja. Mnogobrojni su razlozi tome, a neki od njih su nedovoljno razvijena svijest o važnosti programa opismenjavanja kao i činjenica da se sveučilišne knjižnice u Hrvatskoj ne smatraju ravnopravnim suradnikom u obrazovnom programu.

Potrebno je prilagoditi programe informacijskog opismenjavanja vlastitoj ustanovi kako bi se držao korak sa razvojem tehnologije i znanosti. Osim toga bez potpune suradnje svih suradnika u obrazovnom programu, gdje knjižničari imaju vrlo važno mjesto, neće biti moguće pratiti napredak obrazovnog procesa. Znanje o informacijama i njihovo korištenje čine temelj informacijske pismenosti i zbog toga je bitna suradnja između svih sudionika obrazovnog procesa kako bi se studentima omogućilo usvajanje potrebnih informacijskih kompetencija i vještina.

8. Sažetak

U radu se istražuje zastupljenost koncepta informacijske pismenosti u strateškim dokumentima sveučilišnih knjižnica u Republici Hrvatskoj kako bi se otkrilo jesu li sveučilišne knjižnice prepoznale važnost uvođenja koncepta informacijske pismenosti na formalnoj razini institucija.

Pri tome je korištena kvalitativna metoda analize sadržaja strateških dokumenata (statut, misija, vizija) sveučilišnih knjižnica u Rijeci, Puli, Osijeku, Splitu i Zagrebu.

Dobivenim rezultatima istraživanja dolazi se do zaključka kako sveučilišne knjižnice u svojim strateškim dokumentima ne spominju pojam informacijska pismenost, ali je pronađen velik broj srodnih pojmova kao što su informacijske kompetencije, cjeloživotno učenje, razmjena informacija, komuniciranje, umrežavanje i sl. Time se daje zaključiti kako su sveučilišne knjižnice prepoznale potrebu ugrađivanja informacijske pismenosti u svoje strateške dokumente, ali u Hrvatskoj informacijska pismenost još nije prepoznata kako ključna sastavnica cjeloživotnog učenja.

Knjižnice trebaju provoditi programe koji će pripremiti pojedince za cjeloživotno učenje. Sveučilišna zajednica treba shvatiti koliko je važna informacijska pismenost za koncept cjeloživotnog učenja, te stvoriti uvjete za provedbu odgovarajućih programa.

Ključne riječi: informacijska pismenost, cjeloživotno učenje, strateški dokumenti, obrazovni program, sveučilišne knjižnice, informacijski stručnjaci / knjižničari

9. Popis literature

1. Alexandria Proclamation on Information Literacy and Lifelong learning. The final report of the High-Level Colloquium on Information Literacy and Lifelong Learning, held at the Bibliotheca Alexandrina, Alexandria, Egypt, 6-9 November 2005. URL: <http://archive.ifla.org/III/wsis/info-lit-for-all.htm> (2015-08-15).
2. Antolović, Jadran. Menadžment u kulturi. Zagreb: Hadrian, 2009.
3. Association of College and Research Libraries. (2000). Information Literacy Competency Standards for Higher Education. Chicago: ACRL. URL: <http://www.ala.org/acrl/ilcomstan.html> (2015-08-14).
4. Aquli, Seyed, V.; Mogghadam, Alireza, I. Bridging the digital divide: The role of librarians and information professionals in the third millennium. // The Electronic Library 26, 2 (2008). URL: http://www.academia.edu/2479280/Bridging_the_digital_divide_The_role_of_librarians_and_information_professionals_in_the_third_millennium (2015-01-25)
5. Australian and New Zealand Information Literacy Framework : principles, standards and practice. Second edition. // Editor Alan Bundy. Adelaide : Australian and New Zealand Institute for Information Literacy, 2004.
6. Bruce, Christine Susan. Information Literacy Research and Practice: An Experiential Perspective. // European conference on Information Literacy, ECIL 2013 Istanbul, October 2013.
7. EUR-Lex. URL: <http://eur-lex.europa.eu/> (2015-09-08)
8. Fernekes, W. Robert; Skinner, Debra; Gaither Shepherd, S. Sonya. Library tools for connecting with the curriculum. // Association of small computer users in education: proceedings / ASCUE Conference 6-10 June

2004. Myrtle Beach (South Carolina), 2004. URL:
<http://eric.ed.gov/?id=ED490104> (2015-01-15)
9. Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. URL:
[http://www.gskos.unios.hr/~descape/files/Povijest%20GISKO\(1\).pdf](http://www.gskos.unios.hr/~descape/files/Povijest%20GISKO(1).pdf)
(2015-02-25)
10. Hoić – Božić, Nataša. Razvoj informacijske pismenosti studenata kroz pisanje seminarskih radova. // Edupoint 3 (2003). URL:
<http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/2.html> (2015-08-15).
11. Information Literacy Competency Standards for Higher Education. ALA. URL:
<http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/standards/standards.pdf> (2015-02-25).
12. Lasić-Lazić, Jadranka; Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju. // Medijska istraživanja 18, 1(2012).
13. Lau, Jesus. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju: završna verzija, recenzirano 30. srpnja 2006. // Hrvatsko knjižničarsko društvo, (2011), str. 69. Lau, Jesus. Guidelines on Information Literacy for Lifelong Learning. Final Draft. Retrieved July 12, 2008. URL: <http://www.ifla.org/VII/s42/pub/IL-Guidelines2006.pdf> (2015-08-18).
14. McNicol, Sarah. The challenges of strategic planning in academic libraries. New Library World 106, 11/12(2005), 496-509. URL:
http://leaders.dal.ca/uploads/document/challenges-of-strategic-planning-in-academic-libraries_43512.pdf (2015-08-16).
15. Nacionalna i sveučilišna knjižnica. URL:
<http://stari.nsk.hr/Library.aspx?id=16> (2015-02-22).
16. Neuman, Delia. Information Literacy for Learners. // European conference on Information Literacy, ECIL 2013 Istanbul, October 2013.

17. Petrak, Jelka [et. al.]. Informacijska pismenost u nastavnom programu diplomskog studija Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 3-4, 55(2013). URL: <http://hrcak.srce.hr/106571> (2015-08-16).
18. Petrijevčanin - Vuksanović, Irena; Boras, Damir. Hrvatska na putu prema europskom informacijskom društvu: koraci prilagodbe. // Medijsko istraživanje: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije 16, 2(2010), str. 93-94. URL:<http://hrčak.srce.hr/file/95912> (2015-01-12).
19. Rubinić, Dora; Stričević, Ivanka; Juric, Mate. Information Literacy Course – The Perception of Students and Professors: University of Zadar Case // Worldwide Commonalities and Challenges in Information Literacy Research and Practice: European Conference on Information Literacy, ECIL 2013 Istanbul, Turkey, October 22-25, 2013, Revised Selected Papers / editors Kurbanoglu, Serap ; Grassian, Esther ; Mizrachi, Diane ; Catts, Ralph ; Špiranec, Sonja. Cham, Heidelberg, New York, Dordrecht, London : Springer International Publishing, 2013.
20. Rubinić, Dora; Stričević, Ivanka. Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjavanja studenata: istraživanje programa sveučilišne knjižnice sveučilišta Karl-Franzes Graz. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 4(2011). Str. 530
21. Scrivener Agee, Anne; Gibson, Craig. Justify our love: Information Literacy, Student Learning and the Role of Assesment in Higher education. 1999. URL: https://kb.osu.edu/dspace/bitstream/handle/1811/53689/GibsonC_ACRLI_nstructionThinkTank_1999.pdf?sequence=1 (2015-01-21).
22. Sveučilišna knjižnica Rijeka. URL: <http://www.svkri.uniri.hr/index.php/o-nama/vizija-i-misija> (2015-02-25).
23. Sveučilišna knjižnica u Puli. URL: http://www.skpu.hr/o_nama/sveucilisna-knjiznica (2015-02-28).

24. Sveučilišna knjižnica u Splitu. URL: <http://www.svkst.unist.hr/O-knjiznici/djelatnost-knjinice.html> (2015-02-28).
25. Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2008.
26. Tkalac, Ana. Priručnik za metodologiju istraživačkog rada: kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno istraživanje. Zagreb: M.E.P., 2010.
27. Todd, Ross. Information Literacy in Electronic Environment: Fantasies, Facts and Futures. URL: <http://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1517&context=iatu> (2015-01-15).
28. Vlada Republike Hrvatske. URL: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/Arhiva//1%20-%20157.pdf> (2015-08-18).
29. Williams, Peter; Rowlands, Ian. Information Behaviour of the Researcher of the Future; Work Package II: The Literature on Young People and Their Information Behaviour. London : CIBER, 2007. UCL. URL: http://late-dpedago.urv.cat/site_media/papers/425.pdf (2015-08-18).
30. Zurkowski, Paul G. The Information Service Environment: Relationships and Priorities. National Commission on Libraries and Information Science, 1974.